

УДК 369.042.6

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Козлова Вікторія Янівна, доцент кафедри обліку та аудиту, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, к.е.н., доцент

Viktoriya Kozlova, Associate Professor of the Department of Accounting and Audit, "Priazovsky State Technical University", Mariupol, Ph.D., Associate Professor

V. Kozlova, The socio-economic essence of the pension insurance system of the population.

The article conducted a study of the socio-economic essence of the pension insurance system in Ukraine.

The rationale is given that one of the most important components of state activity in the field of social policy is legislative regulation and organization of pension provision for citizens. Pension provision is a system of social relations, ensures the well-being of citizens upon retirement age, disability, loss of the breadwinner at the expense of the compulsory state pension insurance, funded system, budget support, informal financial and non-financial support for the elderly at the expense of the family or public organizations. Since pensions can also be provided from informal sources within a family or community, it should not be identified with the pension system, which is understood as a complex of institutions, relations and mechanisms through which financial resources are formed and distributed among the disabled population upon occurrence social risks in the form of pensions.

It is substantiated that the essence of pension provision is manifested in various aspects such as social, economic, financial and legal. Based on various aspects, the objectives of the pension plan are to protect from poverty and ensure a decent standard of living, redistribute incomes from the active working generation to the benefit of a generation of pensioners, form financial sources and pay pensions, and ensure equal rights of participants in the pension plan.

It was concluded that in order to ensure social justice in the pension system it is necessary: to improve the procedure for recalculating pensions to working pensioners; eliminate disproportions in the pension provision due to the preservation of special pension programs for certain categories of citizens who have certain conditions of pension provision, and gradually make the transition to uniform rules for granting pensions; to streamline the size of the allowances and increases to the pension for different categories of persons, depending on the subsistence minimum for disabled persons, in order to avoid using different approaches to determining their size.

Козлова В. Я. Соціально-економічна сутність системи пенсійного страхування населення.

У статті проведено дослідження соціально-економічної сутності системи пенсійного страхування в Україні.

Наведено обґрунтування, що організація та законодавче регулювання пенсійного забезпечення громадян є найважливішою діяльністю держави у галузі соціальної політики. Пенсійне забезпечення є системою суспільних відносин, що забезпечує добробут громадян при настанні пенсійного віку, інвалідності, втраті годувальника за рахунок коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальної системи, бюджетної підтримки, неформальної фінансової і не фінансової підтримки людей похилого віку за рахунок родини або громадських організацій. Оскільки пенсійне забезпечення може здійснюватися і за рахунок неформальних джерел в межах родини або громади, то його не слід ототожнювати з пенсійною системою, під якою розуміємо комплекс інститутів, відносин і механізмів, за допомогою яких здійснюється формування фінансових ресурсів та їх розподіл серед незапрацездатного населення при настанні соціальних ризиків у вигляді пенсій.

Обґрунтовано, що сутність пенсійного забезпечення проявляється в різних аспектах таких, як соціальний, економічний, фінансовий і правовий. Виходячи з різних аспектів, цілями пенсійного забезпечення є захист від бідності і забезпечення гідного рівня життя, перерозподіл доходів від активного працездатного покоління на користь покоління пенсіонерів, формування фінансових джерел і виплата пенсій, забезпечення рівних прав учасників пенсійного забезпечення.

Було зроблено висновки про те, що для забезпечення соціальної справедливості у пенсійному страхуванні необхідно удосконалити механізм перерахування пенсій пенсіонерам, що працюють, розміри пенсійних надбавок і підвищень різних категорій осіб, які втратили працездатність, для того, щоб уникнути застосування різних підходів при визначенні їх розміру та скасувати непропорційність у пенсійному забезпеченні.

Козлова В. Я. Социально-экономическая сущность системы пенсионного страхования населения.

В статье проведено исследование социально-экономическую сущность системы пенсионного страхования в Украине.

Приведено обоснование, что одной из важнейших составляющих деятельности государства в области социальной политики является законодательное регулирование и организация пенсионного обеспечения граждан. Пенсионное обеспечение является системой общественных отношений, обеспечивает благосостояние граждан при наступлении пенсионного возраста, инвалидности, потере кормильца за счет средств общеобязательного государственного пенсионного страхования, накопительной системы, бюджетной поддержки, неформальной финансовой и нефинансовой поддержки пожилых людей за счет семьи или общественных организаций. Поскольку пенсионное обеспечение может осуществляться и за счет неформальных источников в пределах семьи или общины, то его не следует отождествлять с пенсионной системой, под которой понимаем комплекс институтов, отношений и механизмов, с помощью которых осуществляется формирование финансовых ресурсов и их распределение среди нетрудоспособного населения при наступлении социальных рисков в виде пенсий.

Обосновано, что сущность пенсионного обеспечения проявляется в различных аспектах таких, как социальный, экономический, финансовый и правовой. Исходя из различных аспектов, целями пенсионного обеспечения является защита от бедности и обеспечения достойного уровня жизни, перераспределение доходов от активного трудоспособного поколения в пользу поколения пенсионеров, формирования финансовых источников и выплата пенсий, обеспечение равных прав участников пенсионного обеспечения. Были сделаны выводы о том, что для обеспечения социальной справедливости в пенсионном страховании необходимо усовершенствовать механизм перерасчета пенсий работающим пенсионерам, размеры пенсионных надбавок и повышений различных категорий лиц, утративших трудоспособность, для того, чтобы избежать применения различных подходов при определении их размера и отменить непропорциональность в пенсионном обеспечении.

Постановка проблеми. Одним з важливих чинників, під впливом яких більшою мірою зростає необхідність соціального захисту, її роль і значення в житті людей, є різке зниження рівня забезпеченості економічно неактивної частини населення (пристарілих, працездатних і безробітних). Втрати основного і єдиного джерела засобів існування, яким є заробіток, ставить працівника і його сім'ю у виключно важке матеріальне положення, несе з собою позбавлення, убогість, бідність. Через це введення і розвиток соціального забезпечення було і залишається одним з пріоритетних напрямів роботи держави.

Ст. 46 Конституції України передбачає, що «...громадяни мають право на соціальний захист, який включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [1, с.4].

На думку вітчизняних вчених «...таке право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними» [2, с.13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважна більшість теоретичних положень щодо соціально-економічної системи пенсійного страхування та перспектив його розвитку представлена науковою спадщиною таких вчених і практиків, як О.Д. Василик, Б.Д. Гаврилишин, В.І. Грушко, Б.О. Зайчук, Г.С. Ковальська, В.Р. Колбун, Ю.С. Конопліна, Н.В. Кузьминчук, Е.М. Лібанова, О.Є. Мачульська, Б.О. Надточій, В.С. Никитенко, Л.О. Омелянович, В.М. Опарін, М.В. Плаксієв, Д.В. та ін.

Разом з тим залишається багато невирішених проблем, які пов'язані з роллю пенсійного страхування у соціально-економічній системі держави, відсутній єдиний підхід, дозволяє забезпечувати їх комплексне, поступальне рішення, що свідчить про актуальність даного дослідження.

Метою цієї роботи є розгляд сутності пенсійного страхування та його фінансування; дослідження соціально-економічного стану Пенсійного фонду України; удосконалення сучасної системи фінансування пенсійного страхування.

Результати дослідження. За більш ніж сторічну історію існування в різних країнах миру соціальне забезпечення неодноразово змінювало свої функції, форми і методи

фінансування, але мета залишається колишньою – поліпшення життя людей. Соціальне забезпечення тісно пов'язане з рівнем життя населення.

Як вважають сучасні вчені: «...Сьогодні соціальне страхування виступає важливим елементом фінансової системи України. Державне соціальне страхування тісно пов'язане з державними цільовими фондами та державним бюджетом, кошти яких є джерелами фінансування соціальних виплат. Недержавне соціальне страхування може проводитися суб'єктами підприємницької діяльності (страховими товариствами, недержавними пенсійними фондами тощо). Окремі суб'єкти розподілу взаємодіють між собою і ці відносини опосередковуються рухом фінансових ресурсів» [3, с. 13]. Зауважимо, що створені за видами соціального страхування фонди здійснюють управління коштами.

На найвищому рівні узагальнення, відштовхуючись від необхідності реалізації принципів соціальної держави, передбачених Конституцією України, від потреб формування якісних соціальних стандартів для всіх громадян, у тому числі пенсіонерів, а також від Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року [4], яким визначено, що метою та завданням реформи пенсійної системи є посилення соціального захисту осіб, які втратили працездатність, забезпечення гідного рівня їх життя в результаті стійкого розвитку пенсійної системи пріоритетність соціальної функції пенсійної реформи очевидна [5, с.251].

Зараз в Україні створюються основні правові і організаційні умови для переходу до змішаної трирівневої пенсійної системи. Вона включатиме: істотно реформовану державну солідарну систему; обов'язкові накопичувальні заощадження населення в пенсійних фондах; добровільне пенсійне страхування населення.

За результатами аналізу законодавства та наукової літератури ми погоджуємося з науковцями Фещук В.В., Каптар Г., що пенсійне страхування є комплексний соціальний феномен, яке можна розглядати у двох вимірах. У широкому значенні «...пенсійне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає призначення, перерахунок та виплату страхових пенсій застрахованим особам і членам їхніх сімей з коштів Пенсійного фонду України, а також порядок формування загальнообов'язкового Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам, передбаченим законодавством України» [6, с. 95]. У вузькому значенні пенсійне страхування є формою реалізації застрахованими особами (членами їхніх сімей) права на пенсійне забезпечення за рахунок обов'язкових страхових внесків та добровільних внесків у вигляді фіксованого платежу [7, с. 447].

Таким чином, вважаємо, що пенсія – це щомісячна пенсійна виплата з коштів Пенсійного фонду України, а також фінансування із Накопичувального пенсійного фонду видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових, яку отримає застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених законом.

Щодо поняття «пенсійне забезпечення», ми можемо погодитись з визначенням Г.Р. Светлової: «...це сукупність організаційно-правових і фінансово-економічних інститутів, які втілюють норми життя суспільства з надання матеріального забезпечення у вигляді пенсій, джерелом коштів яких є обов'язкове соціальне державне страхування і добровільні накопичення у недержавних пенсійних фондах» [8, с.74].

Головною метою такого страхування, як пенсійне, є соціальний захист від таких видів ризиків, як повна або часткова втрата працездатності, втрата джерел існування в старості внаслідок інвалідності, страта джерел існування у зв'язку із втратою годувальника та ін. Отже, можна зробити висновок, що фінансові кошти, необхідні для задоволення матеріальних і соціальних потреб населення при настанні зазначених соціальних ризиків є головною функцією системи пенсійного страхування.

Відмітимо, що пенсійне страхування — «це важлива складова частина соціального захисту населення, центром якого є людина та її потреби, а якість їх задоволення впливає на соціально-економічний розвиток держави» [9, с.56].

Можна погодитися, що соціальне пенсійне страхування створює умови для захисту громадян у разі настання страхових випадків таких, як втрата працездатності, втрата годувальника, безробіття, нещасного випадку на виробництві, вагітності, догляду за дитиною та пологів тощо.

Пенсійна система сьогодні є обов'язковою підсистемою соціального захисту населення країни. Від того наскільки раціонально та ефективно вона функціонує залежить рівень життя пенсіонерів, рівень соціальної напруженості в суспільстві і в цілому соціально-економічна спроможність держави [10, с.281].

Пенсійний фонд (ПФ) – це цільовий державний позабюджетний фонд України. Він є централізованим фондом фінансових ресурсів держави. Бюджет власних коштів на 2019 рік становить 230,6 млрд. грн. Порівняно з 2018 роком власні доходи зросли на 28,52 млрд.грн., або на 14,11% [11]. Важливе також соціальне значення ПФУ, адже він охоплює 10,4 млн. застрахованих осіб та 11,5 млн. пенсіонерів, або 53 % громадян України [12].

Джерела коштів ПФУ формуються за рахунок: надходжень від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, від сплати збору на загальнообов'язкове пенсійне страхування підприємств, установ, організацій та фізичних осіб; коштів Державного і місцевих бюджетів; коштів, що надходять за регресними вимогами; добровільних внесків юридичних осіб і громадян; фінансових санкцій, передбачених за порушення порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування; банківських кредитів та інших надходжень.

Кошти Пенсійного фонду не включаються до складу Державного бюджету України і не підлягають оподаткуванню. Тимчасово вільні кошти при відсутності заборгованості з виплат пенсій можуть бути використані Пенсійним фондом виключно на придбання державних цінних паперів [9, с.151].

Розмір єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у Пенсійний фонд затверджуються законодавчими актами Верховної ради. Крім страхових внесків, що надходять від організацій і фізичних осіб, у ПФУ перераховуються бюджетні кошти на виплату бюджетних державних пенсій військовослужбовцям, особам, які працювали в органах державної влади, громадянам, які не мають трудового стажу для призначення пенсій, надання пільг щодо пенсійного забезпечення і допомоги громадянам, які постраждали від чорнобильської катастрофи, а також кошти Фонду сприяння зайнятості населення і Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання на виплату пенсій, передбачених законодавством про зайнятість населення і загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві.

Кошти ПФУ використовуються на: виплати пенсій за віком, за інвалідністю, в разі втрати годувальника; виплату допомоги малозабезпеченим пенсіонерам; підвищення пенсій у зв'язку зі зміною індексу споживчих цін і зростанням заробітної плати; фінансування допомоги і пенсій військовослужбовцям та їх сім'ям; виплату пенсій особам, які працювали в органах державної служби; пенсійне забезпечення осіб, які не мають трудового стажу для призначення пенсій; відшкодування на виплату надбавок та підвищень до пенсій за різними пенсійними програмами; компенсації різниці у пенсійному забезпеченні науковим працівникам; виплату пенсій і допомоги за рахунок коштів інших цільових державних фондів; фінансове забезпечення поточної діяльності ПФУ та його органів, розвиток його матеріально-технічної бази; формування та функціонування системи персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування.

Фонд відповідно до свого функціонального призначення бере участь у розробці прогнозних показників економічного і соціального розвитку України та проекту

Державного бюджету України. У плані організації фінансів пенсійного забезпечення розробляє проект бюджету Пенсійного фонду, подає на затвердження Кабінету Міністрів України і забезпечує його виконання, про що звітує перед урядом по закінченню бюджетного року. В процесі прогнозування надходжень коштів до власного бюджету Фонд розробляє і вносить пропозиції до змін щодо єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, проводить ефективний розподіл своїх фінансових ресурсів та здійснює контроль за цільовим їх використанням. Керівництво Пенсійного фонду перерозподіляє його кошти між регіонами з метою забезпечення фінансування виплати пенсій та інших виплат, фінансування яких покладено на нього.

Фінансова спроможність пенсійної системи є запорукою не лише матеріального добробуту пенсіонерів, а й стабільного економічного зростання та конкурентоспроможності національної економіки.

Проблема фінансового забезпечення системи державного обов'язкового пенсійного страхування для України є особливо гострою в сучасних умовах. Це пов'язано з багатьма факторами, які комплексно проявилися на нинішньому етапі розвитку нашого суспільства. Для того, щоб зменшити вплив демографічних, соціальних, економічних, фінансових факторів на стан пенсійної сфери і підвищити добробут наших пенсіонерів, у країні продовжують проводити реформу, яка була започаткована у 2004 році.

Створювана система державного пенсійного страхування повинна забезпечити одержувачам пенсій рівень життя, як можна більш близький до того, якого вони мали в період трудової діяльності, і тим самим запобігти бідності серед пенсіонерів. Без досягнення цієї головної мети проведення реформи не має сенсу.

Ключовими аспектами пенсійної реформи повинні бути: соціальна справедливість; гнучкість системі, поступовість, етапність; прийняття населенням необхідності реформи та розуміння основоположних реформаторських підходів; уніфікація, категоріювання підходів. Тобто можна сказати, що зміст реформи полягає в збалансуванні доходів та видатків солідарної пенсійної системи з одного боку, та в недопусканні погіршення рівня життя відповідних категорій населення – з другого.

Враховуючи ці критерії, вважаємо, що пенсійно-реформаторські дії слід зорієнтувати перш за все на заходи, які будуть сприйняті більшістю громадян.

Таким чином, пенсійна реформа повинна відбуватися у комплексній взаємодії із переформатуванням фіскальної, міграційної, працеоплатної політики.

Висновки. Таким чином, стабільне функціонування соціального пенсійного страхування потребує таких дій, як контроль платіжної дисципліни при сплаті страхових внесків, удосконалення системи фіскального навантаження на фонд оплати праці, удосконалення законодавства для здійснення повноважень державного нагляду в системі накопичувального пенсійного страхування.

Для забезпечення соціальної справедливості у пенсійному страхуванні необхідно удосконалити механізм перерахування пенсій пенсіонерам, що працюють, розміри пенсійних надбавок і підвищень різних категорій осіб, які втратили працездатність, для того, щоб уникнути застосування різних підходів при визначенні розміру таких надбавок та скасувати непропорційність у пенсійному забезпеченні.

На нашу думку, важливими кроками для спрощення механізму взаємодії громадян і роботодавців з функціонуванням пенсійної системи необхідно удосконалити технологічні процеси в солідарній та обов'язковій накопичувальній системах пенсійного страхування, вжити єдину систему обліку пенсійних прав громадян у системі пенсійного страхування, проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу для населення та роботодавців про функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування, а також про її ризики, оприлюдовати показники, що характеризують поточний стан системи пенсійного страхування та ін.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Законодавство України [Електронний ресурс] /

- Верхов. Рада України. – Електрон. дані. – К. : Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верхов. Ради України, 1994-2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану.
2. Омелянович Л.О. Бюджет Пенсійного фонду України / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. фінансів; Л.О. Омелянович, О.Ю.Руденко. – Маріуполь: [ДонДУЕТ], 2016.-87с.
3. Фінансово-економічне обґрунтування подальшого реформування пенсійної системи [Текст] / Кір'ян Г., Ніколаєнко В.//Вісник Пенсійного фонду.-2017.-№4-5. – с. 13.
4. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року // Законодавство України [Електронний ресурс] / Указ Президента України. – Електрон. дані. – К. : Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верхов. Ради України, 2019. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu/serednostrokovij-plan-prioritetnih-dij-uryadu-do-2020-roku-ta-plan-prioritetnih-dij-uryadu-na-2017-rik>
5. Потенціал розбудови пенсійної системи в Україні у контексті зниження ризиків державних фінансів [Текст] / Онишко С.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2012. -№3. –с.248-257.
6. Пенсійна реформа в Україні: фінансово-правовий аспект/ В.В.Фещук // Право України.-2015.-№9.-с.94-98.
7. Правова природа пенсійного страхування як соціального феномену / Г.Кантар // Право України.-2013.-№3-4.-с.442-448.
8. Светлова Г.Р. Формування соціально-економічного інституту недержавного пенсійного забезпечення населення України: дис. канд. екон. наук: 08.00.07/Светлова Г.Р., Донецький національний університет. – Вінниця, 2015.-202с.
9. Сирота І.М. Право пенсійного забезпечення в Україні: Курс лекцій.-К.: Юрінком Інтер, 2013.-288с.
10. Аналіз розвитку системи пенсійного страхування/ Кузьменко С.Г.// Фінансово-економічні аспекти євроінтеграції України: зб.наук.праць / ДонДУУ.-Донецьк : ДонДУУ, 2015.- 364с.
11. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/960387>
12. Дані з веб-сторінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kh.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.
13. Положення про Пенсійний Фонд України від 06.04.2011 №384/2011 // Законодавство України [Електронний ресурс] / Указ Президента України. – Електрон. дані. – К. : Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верхов. Ради України, 1994-2014. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>.

References:

1. "The Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254к / 96-VR ", ["Konstytucija Ukrai'ny vid 28.06.1996 № 254к/96-VR// Zakonodavstvo Ukrai'ny"], Legislation of Ukraine [electronic resource], Verhov. Council of Ukraine, electron data, K., Guidance. computer science Systems of the Verkhovna Rada, Council of Ukraine, 1994-2014, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>, Name from the screen.
2. Omelyanovich L.O. (2016), "Budget of the Pension Fund of Ukraine", ["Bjuzhjet Pensijnogo fondu Ukrai'ny"], Ministry of Education and Science of Ukraine, Donetsk. nats University of Economics and Trade them. M. Tugan-Baranovsky, Kaf. finance; L.O. Omelyanovich, O.Yu.Rudenko, Mariupol, DonDUET, 87 p.
3. "Financial and economic rationale for the further reformation of the pension system", ["Finansovo-ekonomichne obgruntuvannja podal'shogo reformuvannja pensijnoi' systemy"], [Text], Kirian G., Nikolayenko V., Newsletter of the Pension Fund, 2017, No.4-5. p.13.
4. "Medium-Term Plan of Priority Actions of the Government by 2020", ["Seredn'ostrokovyj plan priorytetnyh dij Urjadu do 2020 roku"], Ukrainian Legislation [electronic Resource], Decree of the President of Ukraine, electron data, K., Guidance. computer science Systems of the Verkhovna Rada. Council of Ukraine, 2019, available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu/serednostrokovij-plan-prioritetnih-dij-uryadu-do-2020-roku-ta-plan-prioritetnih-dij-uryadu-na-2017-rik>
5. "Potential for the development of the pension system in Ukraine in the context of reducing the risks of public finances", ["Potencial rozbudovy pensijnoi' systemy v Ukrai'ni u konteksti znyzhennja ryzykiv derzhavnyh finansiv"], [Text], Onyshko S.V. Current problems of the economy, 2012, No.3, pp.248-257.
6. "Pension reform in Ukraine: financial and legal aspect", ["Pensijna reforma v Ukrai'ni: finansovo-pravovyj aspekt"], V.V. Feschuk, Law of Ukraine, 2015, No.9, pp. 94-98.
7. "The legal nature of pension insurance as a social phenomenon", ["Pravova pryroda pensijnogo strahuvannja jak social'nogo fenomenu"], G.Kaptar, Law of Ukraine, 2013, No. 3-4, pp. 442-448.
8. Svetlova G.R. (2015), "Formation of the socio-economic institute of non-state pension provision of the population of Ukraine", ["Formuvannja social'no-ekonomichnogo instytutu nederzhavnogo pensijnogo zabezpechennja naselennja Ukrai'ny"], diss. Cand. econ Sciences: 08.00.07, Svetlova G.R., Donetsk National University, Vinnitsa, 202 p.
9. Sirota I.M. (2013), "The right to pensions in Ukraine", ["Pravo pensijnogo zabezpechennja v Ukrai'ni"], a course of lectures, K., Yurinkom Inter, 288 p.

10. "Analysis of the development of the pension insurance system", ["Analiz rozvytku systemy pensijnogo strahuvannja"], Kuzmenko S.G., *Financial and Economic Aspects of European Integration of Ukraine: Sob.Nauk.Prasts, DonNUU, Donetsk, DonNUU*, 2015, 364 p.
11. "Official site of the Pension Fund of Ukraine", ["Oficijnyj sajт Pensijnogo fondu Ukrai'ny"], [electronic resource], available at: <https://www.pfu.gov.ua/960387>
12. "Data from the web page", ["Dani z veb-storinky"], [electronic resource], available at: <http://www.kh.ukrstat.gov.ua/>, Name from the screen.
13. "Regulation on the Pension Fund of Ukraine dated 06.04.2011 No.384/2011", ["Polozhennja pro Pensijnyj Fond Ukrai'ny vid 06.04.2011 №384/2011"], *Legislation of Ukraine [electronic resource], Decree of the President of Ukraine, electron data, K., Guidance. computer science Systems of the Verkhovna Rada, Council of Ukraine, 1994-2014*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>.

Keywords: pension; pension system; pension reform; socio-economic essence; socio-economic situation; social insurance; social justice; state mandatory; pension insurance.

Ключові слова: пенсія; пенсійна система; пенсійна реформа; соціально-економічна сутність; соціально-економічний стан; соціальне страхування; соціальна справедливість; державне обов'язкове пенсійне страхування.

Ключевые слова: пенсия; пенсионная система; пенсионная реформа; социально-экономическая сущность; социально-экономическое положение; социальное страхование; социальная справедливость; государственное обязательное пенсионное страхование.

Рецензент: Гончар В. В., завідувач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування, ДВНЗ «ПДТУ», д.е.н., доцент

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.eu.unicheck.com/library/viewer/report/1000031302>